

« zurück blättern vor »

RYSA subst. f. (m.), ab 1489; auch *rys*. **1)** ‘Spalte, Sprung, Einriß’ – ‘pęknięcie, szczelina, szpara, rozpadlina’: 1489 RocznKraK XVI 58, STP *Ruina al. ris domus postici... supra hostio ad posticum illa est antea, nihil proventiens ex motu novorum edificorum.* o 1564 MAĆZ 360a *Rugae in arboribus, Ryfy albo skropowatości.* o 1568 RejZwierc 173, SPXVI *ftał iáko mur w kthorym iefzcze żadney ryfsy nie máfz.* o 1600 KlonWor 24, SPXVI *Vyźrzał że ku Tybrowi kámieniſta ſkálá / Nápadſzy ſię / od gory znácznie odewſtálá: Dużą ręką potężnie zá ryſę záwádził.* o 1638 KalCuda 196, SP17 *przez ryſy, ktore w ſciánách nieprzyiázna ręka y niebos niepogoda poczynyły, obaczyły [...] Mużykántow.* o 1689 SekrWyj 81, SP17 *ieżeli ſię ryfa iáka pokaze gliną rozprawioną łatwo fubtelnie zafmaruiefz.* o 1755–1756 Min. Ryt. 4 151, L *W rozwalinach nie ginie, kto ſię rysi boi.* o 1776 Toł.Saut. 71, L *Ptaszek przez ryſę we drzwiach ſię przecisnął.* o (1778–1784) 1829 Kras.Podstoli 288, DOR *Stare zamki po lat kilkaset, czasem już i bez dachu, nie mają rysy, a nasze nowe pieścidetka albo ſię walą, albo je podpierać trzeba.* o 1781–1783 Jak.Art. 3 315, L *Rysy w armacie, szpary, pochodzą czy to z nienależytéy ſpoitości metalu, czy też z przesilenia działá naboiem.* o (†1887) 1892 Krasz.Kartki 814, DOR *Nikt náowczas pod purpurą zawieszonym gmachem nie mógl dojrzeć rysów, szpar, rozpadlin i grożącej ruiny.* o 1946 Hirsz.Hist. 338, DOR *Zaczęły ſię pojawiać rysy na gmachu potęgi niemieckiej.* o 1948 Morc.Inż. 89, DOR *Mimo podpór żelaznych rysy w ſcianie ſięgają do wysokoſci czterech metrów, u dołu zaś, gdzie ſię potworzyły najwiéksze szczeliny, przecieka woda drobnymi nitkami.* – STP, SPXVI, MAĆZ, CN, TR, L, SWIL, SW, DOR. **2)** ‘Kratzer, Einschnitt, Schramme’ – ‘wyłobienie zrobione czymś ostrym, draśnięcie, zadrapanie’: (1919) 1948 Żer.Char. 96, DOR *Po (...) obejrzeniu zamka (...) nie dostrzegła najlżejszej rysy ani znaku operowania wytrychem.* o (1925) 1931 Perz.Raz 328, DOR *Oglądał w kieszonkowym lusterku ryſę na nodzie, z której sączyły ſię kilka kropel krwi.* o (1935) 1956 Kossak Z.Krzyż. III-IV 342, DOR *Każde ſilniejsze wrazenie odbijało ſię na jego umyśle śladem trwałym, ryſą niezatartą.* – SWIL, SW, DOR. ♦ **Var:** *rys* subst. m., 1489 RocznKraK XVI 58, STP o [LBel.] (†1887) 1892 Krasz.Kartki 814, DOR – STP, DOR; *rysa* subst. f., 1568 RejZwierc 173, SPXVI – SPXVI, MAĆZ, CN, TR, L, SWIL, SW, DOR. ♦ **Etym:** **1)** mhd. *riř* subst. m., ‘Ritze, Einschnitt, Spalte’, LEX, nur für Inh. 1. **2)** mhd. *riřze, riřse, riřse* subst. f., ‘Spalte, Einschnitt, Einriß’, LEX, nur für Inh. 1. **3)** nhd. *riř* subst. m., ‘Spalte, Ritze, Lücke, Wunde’, GRI. ♦ **Hom:** †*rys*. ♦ **Der:** *rysak* subst. m., ‘Tischlerwerkzeug zum Einritzen von Markierungen’, [hapax] 1949 Stolarz 97, DOR, zuerst geb. Sw, nur für Inh. 2; *ryska* subst. f., [hapax] (1936) 1955 Hertz B.Samow. 56, DOR, zuerst geb. DOR, nur für Inh. 2.

« zurück blättern vor »